

Сашо Додевски е историчар и магистер по меѓународна политика.

Дипломира на Катедрата за историја при Филозофскиот факултет на универзитетот "Св. Кирил и Методиј" во Скопје. Магистрира на Правниот факултет "Јустинијан Први" во Скопје, во областа на меѓународната политика, каде сега е докторант.

Неодамна беше промовирана книгата "Документи за Република Македонија 1990-2005", која всушност претставува научен труд за документите, кои ги одбележаа независноста и создавањето парламентарна демократија во РМ итн. Колку оваа идеја е тешка за реализација, бидејќи се потребни време, простор и интерес од стручњациите, но и од државните институции, кои би имале преглед врз документите од овој исклучително значаен период?

ДОДЕВСКИ: На 29 септември на Правниот факултет "Јустинијан Први" во Скопје се одржа промоцијата на оваа книга, која всушност претставува дел од едицијата на факултетот под наслов "Документи за Македонија". Во однос на идејата и колку таа е тешка за реализација, би напоменал дека книгата е резултат на, така да кажам, симбиоза на моите мотиви за создавање на овој труд. Нив би можел да ги поделам во два дела: едниот е професионален, академски мотив, а другиот е патриотски, имајќи предвид дека по професија сум историчар и сум образован во насока на користење и воопшто на ценење на значењето на документот, изворот и архивскиот материјал при научната работа. За жал, кај нас, особено при научното третирање на современите историски случувања во Р Македонија забележав еден шпекулантски пристап проследен со многу емоции. Имајќи ја предвид оваа ситуација дојдов до идеја, заедно со колегата проф. д-р Сашо Георгиевски, со кој сме коавтори на трудот, да се обидеме да ги собереме и да ги систематизираме во една збирка документи релевантните документи, кои се однесуваат на современите историски случувања за Република Македонија во наве-

дениот период. Така, по извршени подготовки го почнавме овој проект во мај 2005 година, а интензивната и напорна работа траеше до почетокот на оваа година. Во однос на патриотскиот мотив, знаете јас сум производ на образовниот систем на РМ, ги поминав речиси сите нивоа на образование, се образував на сметка на буџетот на мојата држава, така што уште од студентски денови кај мене се појави идеја, која потоа само се засилуваше, дека имам обврска на некаков начин да ѝ се оддолжам на мојата земја. Најдобар начин за тоа беше да ја создадам оваа книга и да ѝ се оддолжам на мојата земја Република Македонија. Би сакал да спомнам дека книгата е поделена тематски, на осум глави, каде документите хронолошки се подредени и се придружени со потребниот апарат, кој на читателот му овозможува лесен преглед и користење на збирката. При реализацијата на проектот имавме успешна соработка со МНР, Владата на РМ, Фондацијата "Бо-

рис Трајковски", кабинетот на поранешниот претседател Киро Глигоров и други институции и поединци.

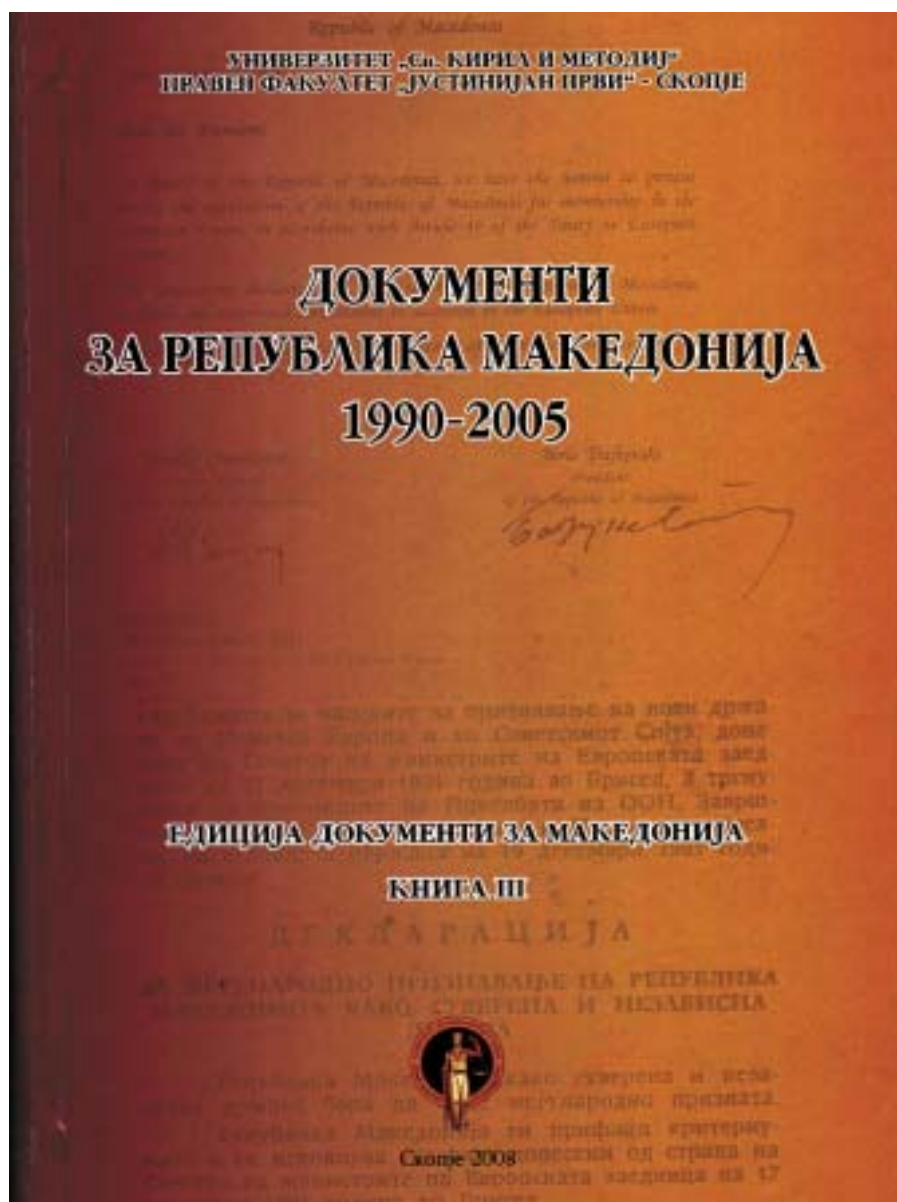
Поновата историја на РМ беше одбележана со усвојување на значајни политичко-правни документи за прогласување независна држава на македонскиот народ и останатите граѓани, дел кој подоцна се преименува во етнички заедници. Дали успеавте да дадете краток приказ на најзначајните политички документи, кои овозможува да добиете правна рамка за независна држава?

ДОДЕВСКИ: Да, всушност збирката, првата глава ги содржи документите, односно правната рамка која се однесува токму на овие прашања. Тука се документите за воведувањето на повеќепартискиот систем во РМ, на новите демократски институции, одржување на првите повеќепартиски и де-

Разговорот го водеше:
Кокан СТОЈЧЕВ

ПРИВРЕМЕНАТА СПОГОДБА Е САМО ЕДНА КОЦКА ОД ДОКУМЕНТИТЕ ЗА МАКЕДОНИЈА

мократски избори и на крај конституирањето на новите демократски институции Собрание, Претседател и Влада на РМ. Сè тоа создаде основа за осамостојувањето и прогласувањето на независноста на Република Македонија. Според документите, трансформацијата на политичкиот систем и на институциите на власта во РМ е извршено на достоинствен, цивилизиран и демократски начин.

☀ Осамостојувањето на нашата земја беше спроведено во исклучително тешки економски, политички и воени услови, бидејќи кризата во ексју-републиките кулминираше, поради што сите народи избраа свој независен пат...

ДОДЕВСКИ: Верувам дека прв пат во Република Македонија на увид на академската, научната и пошироката општествена јавност, според еден хронолошки редослед, презентираме бројни документи. Некои прв пат се објавуваат на македонски јазик и во Република Македонија воопшто, документи кои се однесуваат на политичко-безбедноста криза во поранешна ЈУ-држава и целиот контекст на осамостојувањето и прогласувањето на независноста на Република Македонија. Во овој однос се презентираат документи донесени од националните државни институции на РМ, но и документи од меѓународен карактер, кои се интересни. Се надевам дека некои од нив ќе влијаат при креирањето на одредени идни политички одлуки во нашата држава.

☀ Меѓународното признавање на РМ беше условено со мислењето на

Република Македонија уште во декември 1993 година, со одлука на Собранието, јасно ја определи својата надворешно-политичка цел - зачленување во НАТО. Поради блокадата од Грција односите со НАТО почнаа да се развиваат по потпишувањето на Привремената спогодба во 1995 година, односно по влегувањето на Р Македонија во Партнерството за мир во ноември истата година. Преку документите, од тогаш наваму, може да се констатира силен интензитет на односи меѓу Р Македонија и НАТО. Тие односи ги карактеризираат најразлични аспекти, како илустрација ќе ги спомнам договорните односи, бидејќи Република Македонија е една од ретките држави која има таков широк спектар на односи во оваа сфера со Алијансата, особено договори за статусот на силите.

Бадентеровата комисија. Тоа значи дека Македонија еднаш веќе ги исполни демократските принципи на тогашната ЕЗ (ЕУ). Зошто извештајот на Бадентеровата комисија подоцна не беше прифатен како основа за оценка на другите политички состојби во Македонија?

ДОДЕВСКИ: Навистина, доколку се следат документите може да се забележи исклучително комплицираната криза на просторот на поранешна ЈУ на почетокот на 90-тите години на минатиот век. Европската заедница се обиде да се вклучи, со цел таа да се надмине. Еден од инструментите, создаден од ЕЗ во тој контекст, беше советодавното тело познато како Баденерова комисија, наречена според нејзиниот претседател Роберт Баденер, тогашен претседател на Уставниот суд на Франција. Комисијата, составена од пет члена, во своето Мислење за Република Македонија (Мислење бр. 6) констатираше дека само Македонија и Словенија ги исполнуваат критериумите за меѓународно признавање, критериуми пропишани од ЕЗ (ЕУ). Но, како што ѝ е познато на пошироката јавност, ЕЗ не го зеде предвид мислењето на Комисијата, кое имаше советодавен карактер, и не ја призна Македонија заедно со Словенија, што се случи во јануари 1992 година. Можеби за пошироката јавност е интересно тоа што оваа Комисија постоеше и функционираше до 1996 г. и

во текот на нејзината работа објави вкупно 15 мислења за различни прашања, кои прв пат целосно се објавуваат во книгава. Да спомнам дека ова Мислење на Баденеровата комисија, од историска гледна точка, можеби е првиот позитивен официјален документ донесен од западноевропските држави, кој е во интерес на Република Македонија.

☀ Воспоставувањето дипломатски односи и признавањето на Република Македонија од некои битни држави во светот, како и од соседите одеше по разни патишта. Некои ја прифаќаа реалноста, други бараа алтернативи. Има ли разлика во ставовите на државите кои ја признаа Македонија по уставното име, односно дали според документите има поместувања на нивните ставови?

ДОДЕВСКИ: Во збирката посебна глава им е посветена на меѓународното признавање и на воспоставувањето дипломатски односи на Р Македонија. На пример, пристапот е различен со различни држави, со едни директно воспоставуваме дипломатски односи (што

во основа значи и меѓународно признавање), како што е тоа со НР Кина (октомври 1993 г.). Друг пример е кога прво имаме посебен акт за меѓународно признавање на државата Република Македонија, а потоа посебен акт за воспоставување дипломатски односи, како со Руската Федерација (август 1992 г. е актот за меѓународно признавање, а јануари 1994 г. е актот за воспоставување дипломатски односи). Според документите, навистина може да се проследи богат спектар на различна практика, која е применета во однос на овие прашања, што можеби е предизвик за науката во иднина уште подетално да ги истражува и да ги коментира.

☀ Во еден дел од книгата се обработуваат односите меѓу Република Македонија и Република Грција. Дали можете да ја прикажете сликата околу играта со Привремената спогодба и со она што денес различно се толкува?

ДОДЕВСКИ: Особено внимание му посветивме на собирањето документи, кои се однесуваат на односите меѓу Р Македонија и јужниот сосед во посочениот период, односно т.н. "разлика за

Документите за меѓународните мировни мисии во Република Македонија се систематизирани во посебна глава. Станува збор за мировната мисија на ОН УНПРОФОР, подоцна УНПРЕДЕП, воените мисии на НАТО и воените-полициски мисии на ЕУ. Тука се презентирани различен тип документи: резолуции и извештаи на ОН, писма на претставници на државните институции на Р Македонија, договори склучени меѓу РМ и ОН, НАТО и ЕУ, различни одлуки итн.

името". Многу е интересно низ хронолошки подредени документи да се следи развојот на проблемот. Привремената спогодба е само една коцка од целиот тој процес. На склучувањето на Привремената спогодба ѝ претходеше контекст на настани, кој е презентираан низ документи. Но, не е во прашање само Привремената спогодба, таа имплицира и потоа кон неа се надоврзува цел збир спогодби, пред сè, од економска сфера. Од бројните интересни документи, содржани во оваа глава, би го спомнал Извештајот на тогашниот генерален секретар на ОН, Бутрос Гали, поднесен пред Советот за безбедност во мај 1993 година, извештај подготвен од тогашните копретседатели на раководниот комитет на меѓународната конференција за поранешна ЈУ, лорд Дејвид Овен (во име на ЕЗ) и Сајрус Венс (во име на ОН), овластени од Советот за безбедност да се вклучат во решавањето на проблемот и во тој контекст, особено Анекс 5 на извештајот, во кој е содржан нивниот предлог за решавање на проблемот, односно "разликата за името".

Претходното прашање директно нè поврзува со нашето членство во меѓународните организации ООН,

Совет на Европа, ОБСЕ итн. Каква е положбата на нашата држава кај нив, односно дали таму имаме рамноправен статус и која е разликата?

ДОДЕВСКИ: Документите јасно го претставуваат патот и процесот на зачленување на Р Македонија во меѓународните организации. Од нив може да се согледаат тешкотиите со кои се соочуваше нашата држава за да го заземе своето место во меѓународната заедница. По зачленувањето на Р Македонија во ОН во 1993 г. на начин и со проблеми кои се општо познати, повторно поради блокада на јужниот сосед, нашата држава многу подоцна стана членка на Совет на Европа, ОБСЕ и на други меѓународни институции. Документите даваат непријатна слика за проблемите на кои наиде Р Македонија при зачленувањето во меѓународните институции. Ситуацијата не е многу поразлична и денес, кога и сами сме сведоци со какви тешкотии и претрежија се соочуваме во процесот на зачленување на Р Македонија во НАТО и во ЕУ.

Како Македонија го решава прашањето за разграничување со соседите, нешто што со Косово е актуелно?

ДОДЕВСКИ: Според документите, во врска со состојбата со границите со соседите, Р Македонија има склучено спогодби со Албанија во 1997 г. и со Бугарија во 2000 г. Овие спогодби ги регулираат прашањата за решавање на граничните инциденти и чувањето, одржувањето, обележувањето, обновувањето на граничната линија и на граничните белези. Овие спогодби ги заменија и ги ставија надвор од сила спогодбите кои поранешна ЈУ ги склучила со тие држави во врска со ваквите прашања. Единствено со СР Југославија или денес Србија во 2001 г. се склучи посебна спогодба за протегање и опис на државната граница. Сведоци сме на финалната фаза од примената на оваа спогодба со

обележување на државната граница кон Косово. Единствена соседна држава со која немаме склучено никаква спогодба со која се регулираат прашањата во врска со границата е Грција. Во врска со ова, можеби е интересно тоа што во согласност со спогодбата за сукцесија на поранешна ЈУ од 2001 г., Анекс Г, член 4 стои дека: "На Република Македонија треба да ѝ бидат пренесени, без одлагање, оригиналот на Договорот за водостопански проблеми меѓу СФРЈ и Грција, потпишан во 1959 г. (Службен весник на СФРЈ бр. 20 од 4.6.1960 г.) и на Договорот за чување и обнова на граничните ознаки на југословенско-грчката граница за заштита, превенција и решавање на граничните инциденти (Службен весник на СФРЈ бр. 20 од 26.2.1959 г.)". Дали тоа е направено и дали некоја од овие спогодби се применува, не ми е познато.

Рамковниот договор претставува документ кој денес, веруваме и на таму, ќе биде предмет на преоценување, разгледување, толкување...

ДОДЕВСКИ: Рамковниот договор како документ е содржан во збирката и тој е дел од посебна глава, која се однесува на воената криза во Република Македонија во 2001 г. Тука се презентирани различни документи на Обединетите нации: изјави на претседателот на Советот за безбедност и резолуции на Советот за безбедност, писма од преписката на претседателот Борис Трајковски со генералниот секретар на НАТО, Џорџ Робертсон, со генералниот секретар на ОН, Кофи Анан, со високиот претставник за заедничка надворешна и безбедносна политика на ЕУ, Хавиер Солана, со претседателот на САД, Џорџ Буш, писма на тогашниот министер за надворешни работи, д-р Илинка Митрева, се разбира, и уставните амандмани со кои беше извршена промена на Уставот на Република Македонија. На јавноста ѝ оставаме сама да ги извлече заклучоците и констатациите.

КРАТИА
СИТЕ ВИДОВИ КАНЦЕЛАРИСКИ МАТЕРИЈАЛИ
ТОНЕРИ И РЕЦИКЛИРАЊЕ НА ТОНЕРИ
075/ 408-687